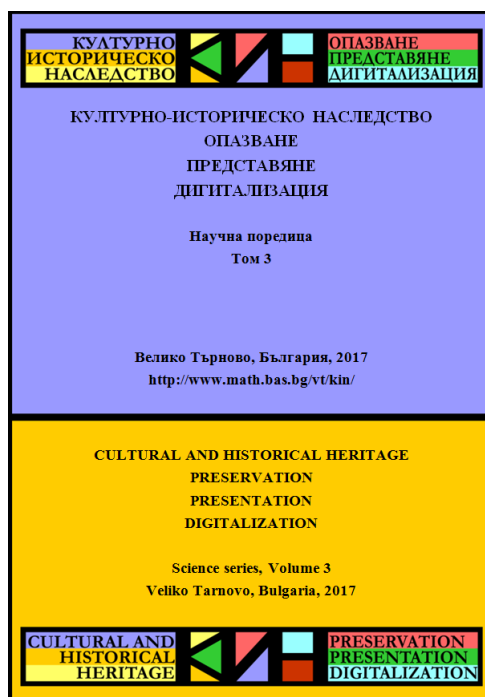

Science series
Cultural and
Historical
Heritage:
Preservation,
Presentation,
Digitalization
Volume 3, Issue 1, 2017

Editors
Petko St. Petkov
Galina Bogdanova

Publisher
Regional
Public Library
“P. R. Slaveykov”
V. Tarnovo, Bulgaria

ISSN: 2367-8038

Web:

<http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Научна поредица
Културно-
историческо
наследство:
опазване,
представяне,
дигитализация
Том 3, брой 1, 2017

Редактори
Петко Ст. Петков
Галина Богданова

Издателство
Регионална
народна библиотека
„П. Р. Славейков”
В. Търново, България

Mirko Robov
More About the Graves of Russian Soldiers in the Yard of “St 40 Martyrs”
Pages 20-32

Мирко Робов
Още за гробовете на руски военни в двора на „Св. 40 мъченици“
Страници 20-32

http://www.math.bas.bg/vt/kin/files/papers/3_1/02-KIN-3-1-2017.pdf

Поредицата се издава със съдействието на:
Институт по математика и информатика при БАН
Съюз на учените в България, клон Велико Търново

Материалите в сборника са обект на авторско право.

Разрешение за направа на електронни или хартиени копия на част или на цяла публикация за лично или обучително ползване се предоставя без заплащане, при условие, че копията не са направени или разпространявани с цел печалба или търговска изгода и че копията са съпроводени с това съобщение и пълно цитиране на първата страница. За копиране под друга форма, за препубликуване или публикуване на сървъри се изисква предварително специално разрешение и/или заплащане.

Том 3, 2017, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Научни редактори:
проф. д-р Петко Ст. Петков, доц. д-р Галина Богданова

Технически редактори:
гл. ас. д-р Стефка Кънчева, гл. ас. д-р Николай Ноев, Паскал Пиперков
© Авторски колектив, 2017

Издателство:
Регионална народна библиотека „П. Р. Славейков”, гр. Велико Търново

The book is published with the assistance of:
Institute of mathematics and informatics at BAS
Union of scientists in Bulgaria, Veliko Tarnovo branch

This work is subject to copyright.

Permission to make digital or hard copies of portions of this work for personal or classroom use is granted without fee, provided that the copies are not made or distributed for profit or commercial advantage and that the copies bear this notice and the full citation on the first page. To otherwise reproduce or transmit in any form or by any means, electronic or mechanical, including photocopying, recording, or by any information storage retrieval system or in any other way requires written permission from the publisher.

Volume 3, 2017, ISSN: 2367-8038, <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>

Editors:
Prof. Phd. Petko St. Petkov, Assoc. prof. Phd. Galina Bogdanova

Copy editors:
Assist. prof. Phd. Stefka Kancheva, Assist. prof. Phd. Nikolay Noev, Paskal Piperkov
© Editors, authors of papers, 2017

Publisher:
Regional Public Library “P. R. Slaveykov”, Veliko Tarnovo

СЪДЪРЖАНИЕ / TABLE OF CONTENT

Предговор	5
Preface.....	7
Съдържание / Table of Content	9
Част Първа – Културно-историческо наследство: проучване и представяне.....	11
Part One – Cultural and Historical Heritage: Study and Presentation	11
Петко Ст. Петков , Културно-историческото наследство в Шипченския проход и развитието на културния туризъм.....	12
Petko St. Petkov , Cultural and Historical Heritage in the Shipka Pass and the Development of Cultural Tourism	12
Мирко Робов , Още за гробовете на руски военни в двора на „Св. 40 мъченици“	20
Mirko Robov , More About the Graves of Russian Soldiers in the Yard of “St 40 Martyrs”	20
Мирко Робов , Епископията на Трапезица. Опит за реконструкция.....	33
Mirko Robov , The Bishop’s Church of Trapezitsa. An attempt to reconstruct.....	33
Евгени Коев , Игуменарницата в манастира „Свето Преображение Господне“ от Ивановските скални манастири.....	45
Evgeni Koev , The “Abbot Dwelling” in the Monastery of the Holy Transfiguration of God, Part of the Rock Hewn Churches of Ivanovo.....	45
Галия Тодорова , Богослужебно последование в литийните шествия според ръкописите, съхранявани в Научен архив, БАН, сбирка X, със сигнатура № 48, 50, 52 и 53.....	60
Galia Todorova , Liturgical Order in the Religious Processions According to Manuscripts Stored in the Scientific Archives, BAS, Collection X, with Signature № 48, 50, 52 and 53	60
Евгени Коев, Паскал Пиперков , За пътя на пренасяне мощите на св. Иван Рилски от Средец до Търновград през 1195 г. Хронология на Поклоническия поход „Св. Иван Рилски“ 2016	70
Evgeny Koev, Paskal Piperkov , On the Route of Transfer of the Relics of St. John of Rila from Sredetz to Tarnovgrad in 1195. Chronology of the Pilgrimage March “St. John of Rila” 2016	70
Елена Шатко , Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации.....	101
Elena Shatko , Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification.....	101
Светлана Дяконова-Арсен, Елена Дяконова , Историята и настоящето на две възрожденски къщи от Банско (Хадживълчевата и Тодевата)	117
Svetlana Diakonova-Arsen, Elena Diakonova , The History and the Present of two Renaissance Houses from Bansko (Hadjivulcheva and Todeva)	117
Част Втора – Културно-историческо наследство: технологии и стандарти за представяне и дигитализация.....	126
Part Two – Cultural and Historical Heritage: Technologies and Standarts for Presentation and Digitalization.	126
Zsolt Laszlo Markus, Tibor Szkaliczki, Gabor Kaposi, Miklos Veres, Gita Senka, Lubomil Draganov, Radoslav Pavlov, Detelin Luchev , GUIDE&HAND Applications for Bulgarian Cultural Heritage	127
Жолт Ласло Маркус, Тибор Скалицки, Габор Капоши, Миклош Вереш, Гита Сенка, Любомил Драганов, Радослав Павлов, Детелин Лучев , Приложения на системата GUIDE&HAND за Българско културно наследство	127

Гая Георгиева-Цанева, Същност на интерактивните системи, сигурност и достъпност	138
Galya Georgieva-Tsaneva, Nature of Interactive System, Security and Accessibility.....	138
Тодор Тодоров, Галина Богданова, Николай Ноев, Съвременни методи и технологии за представяне и защита на цифрови обекти в областта на културно-историческото наследство	148
Todor Todorov, Galina Bogdanova, Nikolay Noev, Modern Methods and Technologies for Preservation and Protection of Digital Objects from the Area of Cultural and Historical Heritage	148
Галина Богданова, Негослав Събев, Достъпност на туристическите услуги за хора с увреждания	156
Galina Bogdanova, Negoslav Sabev, Accessibility of tourist services for people with disabilities.....	156
Мариана Праматарова, Стандарти и съвременни подходи за представяне на музеите	164
Mariana Pramatárova, Standards and Contemporary Approaches for Museum Presentation	164
Част Трета – Културно-историческо наследство: личности, общности, родова памет.....	174
Part Three – Cultural and Historical Heritage: Personalities, Communities, Generic Memory.....	174
Драгомир Томов, Йосиф Буреш. Щрихи от историята на фотографията в България. По документи от личния архивен фонд на акад. Иван Буреш	175
Dragomir Tomov, Joseph Buresh. Moments of the Life of Photography in Bulgaria. According to Documents Preserved in the Personal Papers in a Archive of Ivan Buresh	175
Габриела Ванцарова, Дарина Илиева, Човекът от деветия кръг на ада. Личният архив на д-р Петър Дертлиев.....	183
Gabriela Vaptcarova, Darina Ilieva, The Human from the Nine Circle of the Hell. The personal archive of Dr. Peter Dertliev	183
Негослав Събев, Пътешествие на тъмно във виртуалния свят	193
Negoslav Sabev, A Journey in the Dark in the Virtual World	193
Георги Николов Георгиев, Трифонка Романова Попниколова, Марияна Николова Георгиева, 140 години от освобождението на Поликрайще от Османско робство	199
Georgy Georgiev, Trifonka Popnikolova, Mariana Georgieva, 140 Years Since the Liberation of Polikraishte from Ottoman Slavery.....	199
Приложение / Appendix 1	217
Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации	217
Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification	217
Приложение / Appendix 2	224
Колокольный фонд Беларуси: статистические итоги паспортизации	224
Bells Fund of Belarus: Statistical Results of Certification	224
Приложение / Appendix 3	230
Историята и настоящето на две възрожденски къщи от Банско (Хадживълчевата и Тодевата)	230
The History and the Present of two Renaissance Houses from Bansko (Hadjivulcheva and Todeva).....	230

ОЩЕ ЗА ГРОБОВЕТЕ НА РУСКИ ВОЕННИ В ДВОРА НА „СВ. 40 МЪЧЕНИЦИ“

Мирко Робов

Национален археологически институт с музей при Българска академия на науките, филиал Велико Търново, България

MORE ABOUT THE GRAVES OF RUSSIAN SOLDIERS IN THE YARD OF “ST 40 MARTYRS”

Mirko Robov

*National Archaeological Institute with Museum at the Bulgarian Academy of Sciences, Veliko Tarnovo branch, Bulgaria
e-mail: mrobov@abv.bg*

Abstract: *Surveys related to archaeological excavations of the Russian Soldiers Tombs in the yard of the Church “St. Forty martyrs” in Veliko Tarnovo.*

Keywords: *Archeology, Excavations, Russo-Turkish Liberation War, Soldierly Graves, Funerals, Church “St. Forty martyrs”, a Church Necropolis, Coffin Decorations, Uniforms*

Резюме: *Представени са изследвания, свързани с археологически проучвания и разкопки на гробовете на руски военни в двора на църквата „Св. 40 Мъченици“ във Велико Търново.*

Ключови думи: *Археология, разкопки, Руско-турска война, войнишки гробове, погребения, църква „Св. Четиридесет мъченици“, църковен некропол, украсата от ковчезите, униформи*

Най-ранното проучване на църквата „Св. 40 мъченици“ (Фигура. 1) и едноименният манастир около нея, макар и само склед кратък, но много внимателен оглед, е извършено през 1858 г. от д-р Христо Даскалов. Тези свои наблюдения той е отразил в писмото си до О. Бодянски, което е отпечатано година по-късно, т.е. през 1859 г. [1]. Той пръв се докосва до проблемите на църковния християнски некропол. Източно от входната врата на джамията се намирал дълъг над 2 м гроб, покрит двускатно и закрит със зелен плат. Според шейха, който му го показал, гробът бил на турски све-

тец, но д-р Христо Даскалов бил на тъкмо обратното мнение [1, с. 60]. Под основите на минарето, което през няколко години падало, д-р Даскалов счита, че се е намирал гробът на положените в църквата мощи на св. Иларион Мъгленски [1, с. 58].

Фигура 1. Църквата „Св. 40 мъченици“ в Търново

Половин век по-късно, т.е. през 1906 год., археологически сондажи, но в съвсем ограничен мащаб прави и Търновското археологическо дружество [2]. Тези проучвания, както е известно, не са имали системен характер, а за резултатите от тях не е запазена никаква документация във фонда на Регионалния исторически музей – Велико Търново.

Карел Шкорпил не установява останки от манастира. Той заварва църквата със запазената от запад пристройка и притвора на храма, а наосът – напълно приправен [3]. През 1914 г. разкопки провежда и Богдан Филев [4]. Целта е изясняване на първоначалния план на църквата, за да се извършат нужните реставрационни дейности година след разрушителното земетресение от 1 юли 1913 г.

През 1970 г. разкопките се подновяват под ръководството на Вълчо Вълков, като се провеждат в продължение на 4 години. Тези разкопки обх-

ващат вътрешността на църквата, както и ивица, широка 3-4 м покрай северната, южната и източната фасади [5].

От 1973 до 1985 г. разкопки се провеждат под ръководството на Ат. Попов. В резултат от тях е разкрит и проучен манастирът, изяснена е плановата му схема и строителната хронология; установени са данни за производствена дейност, свързана с обработка на желязо и производство на битова и художествена керамика; изследван е некрополът от столичния и следстоличен период на Търново, включително и мюсюлманските гробове от времето, когато църквата е обърната в джамия. Разкрита е и една дотогава неизвестна крепостна стена, датираща от ранновизантийската епоха [6], която преминава от двете страни на манастира по левия бряг на реката. Дължината на съоръжението е 180 м [7, 8, 9, 10].

С известни прекъсвания, проучванията са подновени през 90-те години, като продължават до времето на „обновлението“ на църквата „Св. Четиридесет мъченици“ и експониране на нейната историческа среда¹. Разкопките обхващат вътрешността на църквата и страничните ѝ галерии; манастирските крила в южния и северния дворове на комплекса; бреговата ивица, непосредствено пред крепостната стена; дворното пространство от север. Разкрити и проучени са десетки гробове от християнския и мюсюлманския некрополи.

При тези проучвания, проведени през 1992 г. северно от църквата се доизясни плано-композиционната схема на манастира с доразкриването на помещенията в североизточния му ъгъл. Съществено се допълниха стратиграфските наблюдения чрез сондаж, предназначен за доизясняване на ходовите нива в северния двор, както и строителната хронология на комплекса.

Именно, в контекста на така поставените изследователски цели, се попадна на гробове от мюсюлманския и следстоличния християнски некропол, сред които и такива, свързани непосредствено с мястото и ролята на възобновената отново като действащ християнски храм постройка, непосредствено след Освобождението на Търново.

Това са гробове с поредни номера №508 и №509, по дотогавашната номерация при проучване на църковния некропол.

¹ Разкопки на К. Дочев, К. Тотев, М. Робов, П. Гатев, с научен ръководител М. Ваклинова.

Погребаните са военни, участници в Руско-турската освободителна война (1877-78 г.). Върху еполетите на единия от погребаните офицери е изписана цифрата 19 (означение на 19-ти Костромски полк), а при другия – цифрата 17. Установени са части от униформите, лични вещи на погребаните, както и украсата от ковчезите.

Извън характера на проучените погребения, от съществено значение е и мястото и ролята, които се отреждат на църквата на Иван Асен II като символ на държавната приемственост в следосвобожденската епоха.

Така, още на 9 март 1878 г., точно в деня на храмовия патрон, който съвпада с деня на победата при Клокотница през 1230 г. и само седмица откакто България е свободна, „Св. 40 мъченици“ се изпълва с много хора. Някогашната царска църква е осветена повторно и отново поема ролята на действащ християнски храм и исторически символ.

Тържественото богослужение по повторното освещаване отслужва Доростоло-Червенският митрополит Григорий. В словото си след богослужението началникът на военния отдел на Княжеството през Временното руско управление генерал Василий Золотарьов изказва пожелание занаят пред храмът да бъде „военна църква“ на цялата Българска земска войска. На свой ред митрополит Григорий заявява готовността на Българската църква „тоя храм като военен исторически паметник да се отстъпи във владение на войската, квартируваща в Търново“. На последвалия тържествен обяд, даден на хълма „Трапезица“, по време на наздравицата, митрополитът потвърждава дарението.

При Освобождението Търново има няколко действащи храма, но честта да стане първата гарнизонна църква на нова България се пада именно на „Св. 40 мъченици“, като непреходен символ на победата и на триумфа на българското оръжие.

Това е причината, в северния двор на църквата, да намерят своя вечен покой и военни лица, най-вероятно участници в Освободителната война, а може би и в освобождението на Велико Търново.

Гроб №508. Установен е непосредствено източно от разкрития тук четвъртит граден пилон. Гробът бе обозначен предварително върху проучвания терен с помощта на металдетектор, който установи някои от находките с метално съдържание, като левия еполет от униформата на погребан-

ния. Тези находки се установиха на дълбочина от 1,62 м от съвременното ниво на северния двор на лаврата.

Разкриването на гробове 508 и 509 се осъществи с участието на Иван Чокоев, завеждащ лабораторията на Регионалния исторически музей, Велико Търново, за да бъдат прецизно изследвани всички важни подробности и детайли от съществено значение. Извърши се подробно фотографско документиране при всички етапи от проучването.

Погребението е извършено в гробна яма с дървен ковчег. Установеното местоположение на ковчега е почти симетрично спрямо пилона, а това показва съществуваща евентуална връзка между тях. Граденият пилон е със запазена височина от 0,53 м, като дъното на ковчега е с 0,75 м под нивото на фундиране на пилона.

Самият очевидно е с отправно, маркиращо значение при извършването на трупополагането. Това се вижда и от разположението на ковчега спрямо него.

Западната страница на ковчега влиза с около 0,05 м навътре от източното чело на пилона, а южната страница – равни точно с източното чело на пилона. Северната страница остава с 0,25 м навътре (в посока към юг) спрямо северното чело на пилона.

Установените размери на ковчега са следните:

Северната му страница е с дължина от 1,90 м. Точно толкова е дължината на неговата южна страница.

От двете тесни страници по-широката е западната – 0,70 м, като източната е 0,40 м.

Запазената височина на ковчега е до 0,30 м.

Откритите на място (in situ) части от скелета (ребра, преплени от гръбначния стълб, едната от надлакътните кости, костите от едната китка, черепът, както и дясната половина на долната челюст – т.е. това са всички установени на място части от скелета) не следват неговия естествен анатомичен порядък при нормално трупополагане. Това се отнася и до елементите от военната униформа и останалите находки от погребалния инвентар. Това показва, че в случая става въпрос за констатирана последваща намеса, свързана с повторното разкопаване на гроба, което е по-малко допустимото. По-вероятно е в случая да става въпрос за препогребване на тленни ос-

танки, които първоначално са били другаде, а по-късно са положени именно в двора на тогавашната гарнизонна църква. Напълно възможно е, по-късно във времето да е изпълнено желание приживе на погребания, неговите кости да намерят вечен покой именно на това символично място, т.е. в двора на храм, свързан с триумфа на българското оръжие.

Фигура 2. Гроб №508. Еполет.

Интересен момент с оглед поне частичната идентификация на погребания, са някои знаци от неговата военна униформа. Установени са двата еполета (съответно ляв и десен), с извезаната върху тях цифра, (Фигура 2)

означаваща полка на военнослужещия – 19. Извършената справка на тогавашната военна структура отвежда към 19-ти Костромски полк. Този полк дава осем жертви. Тъй като гробовете им са известни, вероятно останките в търновската църква „Св. Четиридесет мъченици“ най-вероятно са на единствения от освободителите, с неизвестен гроб - подполковник Валерий Дяконов. Към такъв извод навежда и наличието на украшения по самите еполети. Известно е, че такива се давали само на висши чинове. Освен това полагането на тленните останки именно на това свято определено може да се счита и като персонална привилегия на заслужилия боец.

Единственият установен елемент от пагоните е малко по големина метално копче.

По откритата надлакътна кост на погребания се установиха полепнали шнурчета (т.е. висулки), които принадлежат към украсата на еполета.

Намериха се 12 копчета от военната униформа, както и едно малко копче със занитване.

Установиха се, също така, шнурчета с останки от позлатена сърма, както и твърда подплата за пагон, направена от пресован картон със занитване.

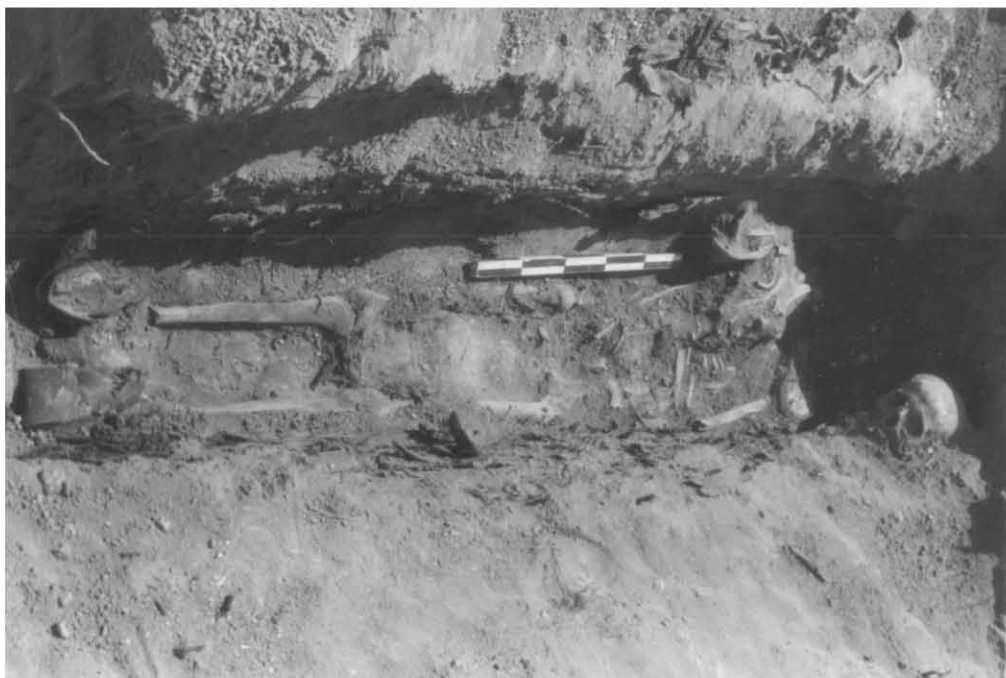
Фуражката от униформата на погребания военнослужещ е с „кръстообразно“ пришита към нея сърма, сребриста на цвят.

Останалият погребален инвентар, открит при проучването на гроб №508 е следния:

Кехлибарено полупрозрачно кръстче, бледокафяво на цвят, изработено. То е носено от погребания индивид като нагръден накит, видно от запазената халка за окачване. Кръстчето е било допълнително украсено с релефни орнаменти, видно от симетрично разположените вдлъбнатини по ръбовете. На места е запазена украса от инкрустирана позлата.

Гроб №509. (Фигура 3) Видно от поставените върху еполетите номера, погребаният военен е служил в 17-ти Архангелогорски полк.

Този гроб е приблизително по оста на предишния, но остава в посока към запад. От нивото на църковния двор, ковчегът е установен на дълбочина от 1,40 м.

Фигура 3. Гроб №509.

Запазената височина на ковчега е 0,20 м (приблизително толкова е и при другия военен гроб). Очертанията на вътрешната му страница от изток е 0,40 м. Северната и южната са с дължина от 1,90 м, а западната е 0,55 м. Т.е. установените размери на ковчега показват, че той е приблизително идентичен с този в гроб №508, т.е., изработени са от една и съща работилница, с универсални размери, очевидно за конкретните нужди на войсковите части от освободителната руска армия.

И този военен гроб, както и предходния, беше предварително локализиран в очертанията на църковния двор чрез металдетектор, който на дълбочината на гроба (т.е. 1,55 м) установи коланната метална тока (бронзова) от парадната униформа на погребания, а също така и останки от тъкан (сърма).

С разкриването на гроба първоначално се установиха части от военната униформа. Мундирът най-вероятно е бил само наметнат върху трупа, тъй като местоположението на еполета не съответства на точното анатомично положение.

Фигура 4. Гроб №509. Ляв еполет.

В областта на коленете се откриха останките от левия еполет (Фигура 4), които в случая принадлежат на младши офицер. В случая става въпрос за младши офицер, тъй като липсват висулки по периферията на еполета (за разлика от предишния гроб). Липсват прикрепени звезди и други отличителни знаци по еполета, които да обозначават точния военен ранг или евентуално да насочват към по-висок (например старши офицер).

Откритите копчета са общо шест, като едното от тях е по-голямо по размер.

Трупополагането е извършено по християнски обряд. Ръцете са свити в лактите и положени в областта на корема. Костите са запазени във видимо добро състояние, което свидетелства за възрастта на погребения, както и за общото му физическо състояние. Черепът е отместен. Той не бе установен в естественото анатомично състояние на костните останки, а в северозападния ъгъл на ковчега, непосредствено над нивото на долната му половина. Черепът се установи в изправено положение, като долната челюст е с 0,20 м по-ниско. При долната и при горната челюст липсват предните зъби, избити вероятно приживе.

Ходилата и долната част на пицялите влизат в кожени ботуши с високи токове.

Долната надлакътна кост е изместена и е поставена от лявата страна на скелета, на 0,20 м по-високо от нея. Тя е в очертанията на ковчега, ситуирана между таза и бедрената кост. Получило се е така, вероятно в резултат на вторично отваряне на гроба или по някаква друга причина. Останалите части от скелета са в естествената ситуация на нормалния анатомичен порядък.

Ковчегът е с богата допълнителна украса. Приковани са ресни, вълнообразно поставени. Установиха се също и два вида шевици със златна сърма и тъкан, бледозелена на цвят, която е положена зиг-загообразно. Кабърите, с които тъканта е прикрепена, са два вида.

Погребален инвентар. Елементи от военната униформа:

Фигура 5. Гроб №509. Десен еполет.

Установени са и двата еполета. Левият от тях е поставен на естественото си място спрямо анатомичното състояние на скелета. В средата му има голяма четириъгълна звезда, направена от бронз. В горната част на еполета, там където се стеснява, е поставена цифрата 17, (Фигура 5) обоз-

начаваща военната част на погребания. Над цифрата е поставена червеникаво-кафява на цвят лента. Над тази лентата се установи малко бронзово копче.

Над еполета има навита като спирала позлатена сърма, оформена с три ивици. Както вече посочихме, по еполета липсват висулки, което показва по-нисък военски чин.

Десният от двата еполета, не се установи на естественото си място, а в северния край на ковчега, непосредствено близо до таза, над лявата бедрена кост. Самият еполет е идентичен с левия, но при него не се откри четвъртитата бронзова звезда, а също номера на воинската част, както и лентата от пагона (запазена е само кръглата част).

В очертанията на гръдния кош се установи наличие на акселбанти – близо до лакътя на дясната ръка. Установи се и малка по размер заострена тръбичка, изработена от мед. Именно се нея са прищипвани някои от краищата на шнурчетата на акселбантите.

В непосредствена близост до десния от еполетите, се откриха две топчета, оформени от златиста сърма. Подобни прешленчета (общо единадесет на брой) се установиха близо до десния ботуш. Тези прешленчета са се нанизвали на шнурчета и са висели най-вероятно по акселбанта.

Копчетата. Изработени са от бронз, с полусферична форма и петелка за прихващане към дрехата. Едното от тези копчета е средно по големина, а останалите пет екземпляра са с по-малък размер. Откри се и телено копче, също изработено от бронз. Това е т.нар. „женска“ половина. Стъгнато е в двата края, които завършват като незатворени халки, предназначени за пришиване към дрехата.

Намериха се две стъклени копчета. Изработени са от млечно-бяло на цвят, непрозрачно стъкло. Оставени са по четири отвора на всяко от копчетата за пришиване към ризата на погребания.

Воинският колан се установи на естественото си място, в областта на кръста. Коланът е от парадна униформа. Той е сърмен, с тока, идентичен с този от гроб №508.

Намериха се отделни елементи от украсата на мундира. Това са останки от сърмена тъкан, която е оформяла маншета.

На средния пръст на дясната ръка е бил поставен ажурен сребърен пръстен, с инкрустация от седем фрагмента от прозрачно, добре шлифовано стъкло.

Фуражка и бойни отличителни знаци не се установиха.

Интересна допълнителна находка е личния бръснач на погребания воин, с който очевидно редовно и акуратно е поддържал изрядната си външност. Поставен е до левия ботуш на погребания.

Описаните два воински гроба са важен и интересен шрих към богатата история на църквата „Св. Четиридесет мъченици“ и некропола около нея. Те са свидетелство за важната символика, с която храма на цар Иван Асен II присъства и в новата историческа епоха, в годините на прехода към Третото българско царство.

Литература

1. Ignatov, B., Hundred years from first research of the church "Sts. Forty Martyrs" in Tarnovo. In: Archaeology, 1962, 2, pp. 56-63 (Игнатов, Б. Сто години от първото проучване на църквата „Св. Четиридесет мъченици“ в Търново. Археология, 1962, 2, с. 56-63);
2. Moskov, M. Excavations of the churches "St. Dimitrios" and "Sts. Fourties" in Tarnovo. Tarnovo, 1912, p. 5 (Москов, М. Разкопките на черковите „Св. Димитрий“ и „Св. Четиридесет“ в Търново. Търново, 1912, с. 5);
3. Shkorpil, K., Plan of the Old Bulgarian Capital Veliko Tarnovo. Bulletin of the Bulgarian Historical Society, 1910, pp. 145-146 (Шкорпил, К. План на старата българска столица Велико Търново. ИБИД - Известия на Българското историческо дружество, I, 1910, с. 145-146);
4. Filov, B., Excavations of the church "Sts. Forty Martyrs". IAD, V, 1915, pp. 210-212 (Филов, Б. Разкопките на църквата „Св. Четиридесет мъченици“. ИАД, V, 1915, с. 210-212);
5. Valov, V., The new excavations of the church "Sts. Forty Martyrs" in Veliko Tarnovo. Bulletin of the Archaeological Society, vol. 5, 1974, 2, p. 38 (Вълов, В. Новите разкопки на църквата „Св. Четиридесет мъченици“ във Велико Търново. ИАД - Известия на Археологическото дружество, 1974, 2, с. 38);

6. Robov, M., The additional fortification system of the medieval town of Tarnovo. *Archaeology*, 1988, 4, p. 41 (Робов, М. Допълнителната укрепителна система на средновековния град Търново. *Археология*, 1988, 4, с. 41);
7. Popov, A., Tarnovo "Great Lavra". *IBID*, XXXIII, 1980, pp. 83-98 (Попов, А. Търновската „Велика лавра“. *ИБИД*, XXXIII, 1980, с. 83-98);
8. Popov, A., "The New City" in the medieval capital of Turnovo. *Centuries*, 1978, 2, pp. 5-13 (Попов, А. „Новият град“ в средновековната столица Търново. *Векове*, 1978, 2, с. 5-13);
9. Popov, A., Asenovtsi and "The New Town" in Tarnovo. *Centuries*, 1985, 4, pp. 5-10 (Попов, А. Асеновци и „Новият град“ в Търново. *Векове*, 1985, 4, с. 5-10);
10. Tarnovo Great Lavra. S., 1985, pp. 3-11 (Търновската велика лавра. С., 1985, с. 3-11);

<i>Научна поредица</i>	<i>Science series</i>
<i>Културно-историческо наследство:</i>	<i>Cultural and Historical Heritage:</i>
<i>опазване, представяне,</i>	<i>Preservation, Presentation,</i>
<i>дигитализация</i>	<i>Digitalization</i>
<i>Том 3, 2017</i>	<i>Volume 3, 2017</i>

<i>Редактори</i>	<i>Editors</i>
<i>Петко Ст. Петков</i>	<i>Petko St. Petkov</i>
<i>Галина Богданова</i>	<i>Galina Bogdanova</i>

<i>Издателство</i>	<i>Publisher</i>
<i>Регионална народна библиотека</i>	<i>Regional Public Library</i>
<i>„П. Р. Славейков“</i>	<i>“P. R. Slaveykov”</i>
<i>Велико Търново, България</i>	<i>Veliko Tarnovo, Bulgaria</i>

ISSN: 2367-8038
Web: <http://www.math.bas.bg/vt/kin/>